

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Department of Disease Control, Ministry of Public Health

กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

คำนิยามที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์หลังการได้รับวัคซีน

(Adverse Event Following Immunization)

และคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับการให้วัคซีน

โดยคณะผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอาการภายหลังได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

(ปรับปรุงวันที่ 22 มีนาคม 2564)

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์หลังการได้รับวัคซีน (Adverse Event Following Immunization)

เป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นหลังการได้รับวัคซีน ซึ่งอาจจะเป็นปฏิกิริยาอันไม่พึงประสงค์จากวัคซีน (Adverse reaction) หรือไม่เกี่ยวข้องกับวัคซีน เช่น เกิดจากความวิตกกังวลของผู้รับบริการวัคซีน หรือภาวะร่วมอื่น ๆ ที่เกิดในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อการสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์และประชาชน จึงมีความจำเป็นต้องให้คำนิยามปฏิกิริยาอันไม่พึงประสงค์หลังฉีดวัคซีน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ดังนี้

❖ **อาการข้างเคียงหรือผลข้างเคียง (Side effects)** หมายถึง อาการที่คาดเดาได้ว่าอาจจะเกิดขึ้นได้จากการได้รับวัคซีน ซึ่งมีรายงานมากกว่าหนึ่งในสามของผู้ที่ได้รับวัคซีน เช่น ปวด บวม ร้อนบริเวณที่ฉีด และอาการตามระบบอื่น ๆ เช่น ไข้ ครั่นเนื้อครั่นตัว ปวดเมื่อย ใจสั่น หดแรง อ่อนเพลีย คลื่นไส้ อาเจียน มึนงง และเวียนศีรษะ โดยอาการเหล่านี้ จะเกิดเพียง 1-2 วันหลังได้รับวัคซีน มักเป็นไม่รุนแรง แต่บางรายอาจมีอาการมาก เช่น ไข้สูงและ/หรือหนาวสั่น จนต้องพักหรือไม่สามารถปฏิบัติชีวิตประจำวันได้ ต้องกินยาแก้ปวดลดไข้ นอนพัก หรืออาจต้องไปพบแพทย์ ผู้ที่มีอาการข้างเคียงเหล่านี้ สามารถให้ฉีดวัคซีนเข็มต่อไปได้

การรักษาอาการข้างเคียง ให้รักษาตามอาการเท่าที่จำเป็น รายที่มีอาการผิดปกติอื่น ๆ ควรหาสาเหตุอื่นที่เป็นไปได้ ซึ่งอาจจะเกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่ได้รับวัคซีน เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายเหลวหลายครั้ง อาจเกิดจากการกินอาหารที่ปนเปื้อน เกิดอาหารเป็นพิษหรือติดเชื้อในระบบทางเดินอาหาร ควรพิจารณาตรวจอุจจาระเพื่อหาสาเหตุ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ที่มีโรคประจำตัวเรื้อรัง หลังจากได้รับวัคซีน อาจเกิดอาการข้างเคียงที่ไปกระตุ้นโรคเดิมให้มีอาการมากขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องประเมินผู้ป่วยเหล่านี้ก่อนที่จะให้วัคซีน ว่ามีอาการคงที่และสามารถทนต่ออาการข้างเคียงจากวัคซีนได้

❖ **การแพ้วัคซีนหรือส่วนประกอบของวัคซีน (Hypersensitivity reaction)** หมายถึง ปฏิกิริยาแพ้แบบรุนแรงที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงมากที่สุด คือ อาการแพ้รุนแรงชนิดแอนาฟิแล็กซิส (Anaphylaxis) ซึ่งมักเกิดภายใน 30 นาทีหลังได้รับวัคซีน ซึ่งเป็นข้อห้ามในการรับวัคซีนชนิดเดิมในครั้งต่อไป การวินิจฉัยแอนาฟิแล็กซิสหลังจากได้วัคซีนโควิด-19 เข็มแรก ใช้อาการเป็นหลัก โดยต้องมีอาการอย่างน้อย 2 ข้อ ใน 4 ข้อ ตามตารางที่ 1

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Department of Disease Control, Ministry of Public Health

กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

ตารางที่ 1 ข้อพิจารณาการให้วัคซีนโควิด-19 เข็มที่ 2

อาการข้างเคียงจากวัคซีนโควิด-19 ที่พิจารณาให้วัคซีนเข็มที่ 2 ชนิดเดิมได้	ปฏิกิริยาแพ้วัคซีนโควิด-19 ที่รุนแรง ห้ามให้วัคซีนเข็มที่ 2 ชนิดเดิม
<p>อาการไม่รุนแรงดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none">1. ปวด บวม แดง บริเวณที่ฉีด2. ไข้3. อ่อนเพลีย ง่วงนอน4. เวียนศีรษะ ปวดศีรษะ5. ปวดเมื่อยลำตัว6. ผื่น เช่น Maculopapular rash สำหรับผู้ป่วยกลุ่มนี้ อาจให้กินยา กลุ่ม Antihistamine ที่ไม่มีผลข้างเคียง คือ อาการง่วงนอน (Non-sedative Antihistamine) เช่น Cetirizine Loratadine ก่อนฉีดวัคซีน 30 นาที	<p>ผู้ที่มีประวัติในข้อ A หรือข้อ B ดังต่อไปนี้</p> <p>A. อาการแพ้รุนแรงชนิดแอนาฟิแล็กซิส (Anaphylaxis) คือ มีอาการมากกว่า หรือเท่ากับ 2 ข้อ ดังต่อไปนี้ หลังได้วัคซีนโควิด-19 เข็มแรกภายใน 30 นาที*</p> <ol style="list-style-type: none">1. มีอาการทางระบบผิวหนังหรือเยื่อเมือก เช่น ผื่นลมพิษทั่วตัว คัน ผื่นแดง หรือมีอาการบวมของปากลิ้น และเพดานอ่อน เป็นต้น2. มีอาการของระบบทางเดินหายใจ เช่น คัดจมูก น้ำมูกไหล เสียงแหบ หอบเหนื่อย หายใจมีเสียงหวีดจากหลอดลมที่ตีบตัน เสียงฮึดตอนหายใจเข้า (Stridor) มีการลดลงของ Peak expiratory flow (PEF) ระดับออกซิเจนในเลือดลดลง3. ความดันเลือดลดลงหรือมีการทำงานของระบบต่าง ๆ ล้มเหลว เช่น Hypotonia (Collapse) เป็นลม อุกจาระ ปัสสาวะราด เป็นต้น4. มีอาการของระบบทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน เป็นต้น <p>B. อาการข้างเคียงใด ๆ ที่รุนแรงที่ต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ</p> <p>ผู้ที่มีประวัติในข้อ A หรือข้อ B ดังกล่าว อาจพิจารณาให้วัคซีนครั้งต่อไปด้วยวัคซีนโควิด-19 คนละยี่ห้อ หรือคนละแบบ (ที่ไม่มีส่วนผสมที่เหมือนกัน) โดยควรให้ห่างกันอย่างน้อย 1 เดือน หลังจากได้รับวัคซีนเข็มแรก และสามารถนับต่อเป็นเข็มที่ 2 ได้เลย</p>

ผู้ที่มีประวัติแพ้วัคซีนโควิด-19 มาก่อน และมีความดันเลือดลดลงหลังจากได้วัคซีนโควิด-19 เข็มถัดไป (เกิดอาการภายในเวลาเป็นนาทีหรือไม่กี่ชั่วโมง) ให้ถือเอาความดันซิสโตลิกที่น้อยกว่า 90 มม.ปรอท หรือความดันซิสโตลิกที่ลดลง มากกว่าร้อยละ 30 ของความดันซิสโตลิกเดิม เป็นการวินิจฉัยภาวะแอนาฟิแล็กซิสจากวัคซีนโควิด-19*

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

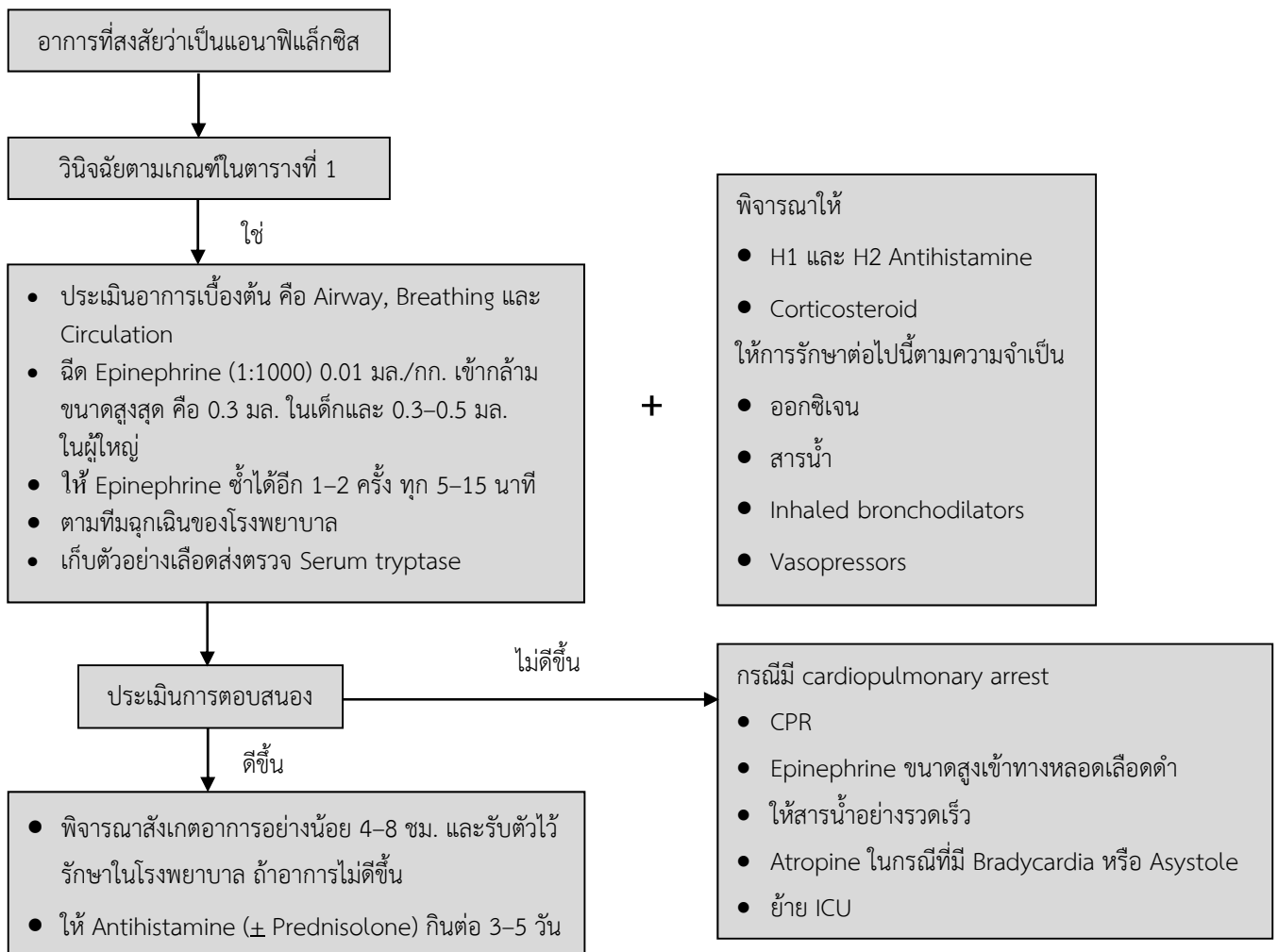
Department of Disease Control, Ministry of Public Health

กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

หากทำได้ ควรเก็บตัวอย่างเลือดส่งตรวจ Serum tryptase (ส่งได้ที่โรงพยาบาลศิริราช รามาธิบดี จุฬาลงกรณ์ และวชิรพยาบาล) เพื่อช่วยยืนยันการวินิจฉัย ซึ่งจะมีระดับสูงสุดที่ 60–90 นาที่ หลังจากเกิดแอนาฟิแล็กซิส และอยู่นาน 5 ชั่วโมง โดยใช้ค่าจุดตัดที่ 12 ไมโครกรัม/ลิตร ควรส่งเลือดภายใน 1–2 ชั่วโมง แต่หากทำไม่ได้ ให้แยกซีรัมเก็บไว้ในตู้เย็นที่อุณหภูมิ 2–8 °C ได้นานไม่เกิน 1 สัปดาห์* โดยใช้ Clotted blood, Heparinized blood หรือ EDTA blood ไม่น้อยกว่า 3 มิลลิลิตร การรักษาภาวะแอนาฟิแล็กซิส ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 การรักษาภาวะแอนาฟิแล็กซิสเบื้องต้นในสถานพยาบาล*

* แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับผู้ป่วยที่มีการแพ้ชนิดรุนแรง โดยคณะกรรมการเพื่อการรักษาและป้องกันการแพ้ชนิดรุนแรงแห่งประเทศไทย

https://www.allergy.or.th/2016/pdf/Thai_CPG_Anaphylaxis_2017_Full_version.pdf
https://www.allergy.or.th/2016/pdf/Thai_CPG_Anaphylaxis_2017_Full_version.pdf

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Department of Disease Control, Ministry of Public Health

กองระบาดวิทยา Division of Epidemiology

www.ddc.moph.go.th โทร: 0 2590 3800 โทรสาร: 0 2590 3845

ส่วนประกอบของวัคซีนที่มีใช้ในประเทศไทยขณะนี้ มีดังนี้

- ❖ Sinovac: Aluminum hydroxide disodium hydrogen phosphate, Sodium dihydrogen phosphate, Sodium chloride และ Sodium hydroxide.
- ❖ AstraZeneca: L-Histidine, L-Histidine hydrochloride monohydrate, Magnesium chloride hexahydrate, Polysorbate 80, Ethanol, Sucrose, Sodium chloride และ Disodium edetate dihydrate

คำแนะนำสำหรับการรับวัคซีนในกรณีที่มีประวัติแพ้ยา อาหาร หรือสารก่อภูมิแพ้อื่นมาก่อน แต่ไม่ใช้การแพ้วัคซีนโควิด-19

1. กรณีที่มีประวัติการแพ้ที่มีผื่นอย่างเฉียบพลันที่ไม่รุนแรง (เช่น Maculopapular rash) โดยไม่มีอาการของระบบอื่น ๆ และยังไม่เข้าเกณฑ์การวินิจฉัยแอนาฟิแล็กซิส แนะนำให้สามารถรับวัคซีนโควิด-19 ได้ตามปกติ โดยอาจให้กินยาในกลุ่ม Antihistamine ที่ไม่มีผลข้างเคียง คือ อาการง่วงนอน (Non-sedative Antihistamine) เช่น Cetirizine Loratadine Desloratadine Levocetirizine Bilaxten ก่อนฉีดวัคซีน 30 นาที
2. กรณีที่มีประวัติการแพ้แบบรุนแรงชนิดแอนาฟิแล็กซิส จากสาเหตุอื่น ๆ เช่น การแพ้ที่มีอาการผื่นบวมลมพิษ (Urticaria) ร่วมกับอาการของระบบอื่น ๆ สามารถรับวัคซีนโควิด-19 ได้ แต่ให้สังเกตอาการเป็นพิเศษอย่างใกล้ชิดใน 30 นาที หรืออาจให้กินยาในกลุ่ม Antihistamine ที่ไม่มีผลข้างเคียง คือ อาการง่วงนอน (Non-sedative Antihistamine) เช่น Cetirizine Loratadine Desloratadine Levocetirizine Bilaxten ก่อนฉีดวัคซีน 30 นาที นอกจากนี้ควรให้คำแนะนำในการสังเกตอาการเมื่อกลับไปที่บ้าน หากมีอาการผิดปกติ สามารถโทรสอบถาม 1669 หรือติดต่อโรงพยาบาลใกล้บ้าน
